

נייר עמדה על הצעת חוק-יסוד: לימוד תורה

התנועה למען איכות השלטון

יולי 2026, תשפ"ו

נוכח דיוני ועדת הכנסת (להלן: "הוועדה") לקראת הכנה לקריאה שנייה-שלישית על הצעת חוק יסוד: לימוד תורה, אנו מתכבדים להעביר את עמדתה של התנועה למען איכות השלטון בישראל, ע"ר (להלן: "התנועה") בנושא.

עניינו של נייר העמדה בפגמים החוקתיים, הפרוצדורליים והמהותיים הקיימים בהצעת חוק-יסוד: לימוד תורה.

הצעת החוק אינה עומדת בסטנדרטים לקיומה של נורמה חוקתית על-זמנית, אלא משמשת מסווה להסדר פוליטי-סקטוריאלי פגום המאיים לערער את יסודות המשטר הדמוקרטי והאמנה החברתית בישראל, תוך שימוש לרעה בסמכות המכוננת ובאופן השוחק את מעמדה של החוקה במדינת ישראל; תוך כשלים פרוצדורליים חמורים – בהם העברת הדיון מוועדת חוקה חוק ומשפט לוועדת הכנסת וקיומם של דיונים ספורים בלבד בהצעת החוק והתעלמות מחוות דעתה של היועצת המשפטית לכנסת ותוך פגיעה אנושה בעיקרון השוויון. כל זאת בניסיון לבצע חקיקת מעקף חוקתית לפסיקתו של בית המשפט העליון תוך יצירת עמימות מושגית מכוונת של מושג "לימוד התורה", על מנת להסוות הפליה מגדרית וזרמית וקידום עולם הישיבות החרדי בלבד.

תוכן עניינים

- א. מבוא.....2
- ב. פגיעה קשה במבנה ובמרקם החוקתי - זילות מפעל חוקי היסוד והפיכת הסמכות המכוננת לכלי פוליטי.....3
- ג. כשלים פרוצדורליים מובנים וסטייה חמורה מסדרי המינהל הפרלמנטרי.....4
- ד. פגיעה מהותית וקשה בעקרון השוויון ויצירת היררכיה חוקתית מעוותת בין חוקי היסוד.....6
- ה. עמימות מושגית מובנית בביטוי "לימוד התורה" שתוביל בהכרח ליישום מעוות ואבסורדי.....7
- ו. סיכום.....8

א. מבוא

1. עניינו של נייר עמדה זה בהצעת חוק יסוד: לימוד התורה, אשר עברה בקריאה ראשונה במליאת הכנסת ביום 01.07.2026 והועברה לוועדת הכנסת לקראת הכנתה לקריאה שנייה-שלישית.
2. הצעה זו מהווה שימוש לרעה בסמכות המכוננת של הכנסת. חקיקת חוק יסוד המשנה נורמות חוקתיות בבהילות, דחיפות בלתי מוסברת, בתוך זמן קצר ותחת אילוצים קואליציוניים, מהווה ניצול ציני של כוח הכנסת.
3. הליך הנחת הצעת החוק רצוף כשלים פרוצדורליים חמורים, ובהם העברת הדיון מוועדת החוקה, חוק ומשפט לוועדת הכנסת על מנת שזו תקדם אותו במהירות, ותוך התעלמות מחוות דעתה של היועצת המשפטית לכנסת.

4. הצעת החוק מגלמת פגיעה אנושה בעקרון השוויון: החוק מהווה "חקיקת מעקף" שנועדה לבלום את פסיקות בג"ץ בעניין השוויון בנטל (בג"ץ 1877/14 ו-6198/23). כאשר עקרון "מאזני הצדק" המוצע נועד להכפיף את חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו לחוק החדש, להעניק לערך לימוד התורה עליונות חוקתית, ולמסד הפליה קבועה בין דם לדם.
5. ולבסוף, החוק מנוסח באופן אשר יוצר עמימות מושגית מכוונת שתוביל לתקלות חוקתיות ופרשניות. החוק משתית קונסטרוקציה חוקתית על מונח אמורפי ("לימוד תורה") נטול הגדרה משפטית, כאשר עולה החשש הכבד שמא עמימות זו נועדה להסוות הפליה מגדרית וזרמית (דוגמת מידור נשים וזרמים לא-אורתודוקסיים) לטובת עולם הישיבות החרדי, ותאלץ את רשויות המדינה האזרחיות לפעול כ"פוסקי הלכה" מטעם השלטון.
6. לאור האמור, בנייר עמדה זה נבקש להביע התנגדות נחרצת להצעת חוק היסוד ונקרא לחברי הכנסת לדחות את ההצעה מכל וכל, ולהסירה לאלתר מסדר היום.

ב. פגיעה קשה במבנה ובמרקם החוקתי - זילות מפעל חוקי היסוד והפיכת

הסמכות המכוונת לכלי פוליטי

7. המבנה המשטרי של מדינת ישראל נשען על קונסטרוקציה חוקתית ייחודית, מורכבת ושברירית במיוחד. בהיעדרה של חוקה כתובה, נוקשה ושלמה, נטלה על עצמה הכנסת במרוצת השנים כובע כפול וזהות מוסדית מפוצלת בו היא משמשת הן כרשות המחוקקת והן כרשות המכוונת.
8. כפל תפקידים זה אינו פריבילגיה פוליטית עודפת, נהפוך הוא. הוא מטיל על חברי הכנסת חובה מוגברת של ריסון עצמי, אחריות מוסדית עמוקה וחרדת קודש מפני ניצול לרעה של הכוח הבלתי-מוגבל לעצב את נורמות המדרג החוקתי העליון של המדינה.
9. הצעת חוקי-יסוד: לימוד תורה הנדונה כעת בפני הוועדה, מהווה סטייה חמורה ונורת אזהרה בוחקת מפני שחיקתו, זילותו וריקונו מתוכן של מפעל חוקי היסוד בישראל. הליך החקיקה המוצע, המבקש לקבע נורמה חוקתית חדשה במדינת ישראל, בתוך פרק זמן חסר תקדים של עשרה ימים - נעשה ללא דיון ציבורי מעמיק, כמעט ללא שמיעת מומחים מתחומי המשפט, החברה והכלכלה, בהעדר תשתית עובדתית ומשפטית ראויה, ומבלי שפרושה בפני הוועדה ראשית ראשיתה של תמונה מינימלית של ההשלכות הרוחביות וארוכות הטווח של המהלך.
10. והחמור מכל, דחיפות בהולה זו אינה נובעת מצורך חוקתי דחוף, אלא היא תולדה מובהקת של אילוצים פוליטיים נקודתיים וסקטוריאליים. בכך, היא הופכת את "החוקה בהתהוות" של מדינת ישראל מכלי המגדיר את ערכי הנצח של האומה לכלי משחק טקטי, זמין וציני לפתרון משברים קואליציוניים ארעיים.
11. הקלות הבלתי נסבלת שבה הרוב הקואליציוני מוכן לשנות ולחוקק חוקי יסוד לצרכים פוליטיים מידיים שוחקת קשות את התרבות החוקתית בישראל. מצב דברים זה מחמיר והולך, כפי שהזהיר רק לאחרונה בית המשפט העליון בפסק הדין שנתן בבג"ץ 2412/23 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' הכנסת (נבו 3.1.2024) (להלן: "עניין הנבצרות") בצינו כי הליכים מזורזים הנשענים על קולות הקואליציה ומשמעת קואליציונית הופכים את החוקה הישראלית ל"מפעל כתיבה על לוח מחיק – כאשר כל רוב קואליציוני נתון משנה, באבחה, את הוראות היסוד של הדין הישראלי".

12. נזכיר, כי במדינת ישראל לא מוסד מעולם כל מנגנון המסדיר את הליך חקיקת חוקי היסוד, ולכן, הלכה למעשה – במשך שנים רבות החסם היחיד שמנע מן הכנסת וחבריה להפוך את חוקי היסוד של מדינת ישראל ל"פלטטלינה" המשרתת את צרכיה הרגועים של הקואליציה, היה הכבוד שרחשו חברי הכנסת לחוקה הלא רשמית של מדינת ישראל ולמוסד חוקי היסוד המרכיבים אותה, ומכח כבוד זה הפעילו ריסון עצמי ומחשבה מעמיקה בבואם לתקן ולכוון חוקי יסוד חשובים אלו.¹

13. ריסון זה, דומה ונעלם לחלוטין בשנים האחרונות, מקום בו מתוקנים חוקי יסוד ומעוצבים סדרי משטר חדשות לבקרים על ידי רוב קואליציוני ארעי, ומתוך מטרה ברורה – כאמור – לשרת צרכים פוליטיים צרים ורגועים של הקואליציה.

14. עניין זה הביא את בית המשפט העליון, לאחר שלושה עשורים של פיתוח דוקטרינות מתאימות, ובהן דוקטרינת השימוש לרעה בסמכות המכוננת, להתערב בשנים האחרונות לראשונה בתיקונם של חוקי יסוד.²

15. ומכאן, הצעת חוק זו, אם תתקבל, לא תישאר אירוע מבודד. היא תהווה שפל נוסף בהליכים רעים העוברים על בית מכוננים זה, אשר גילה את "פתרון קסם" של חקיקת חוקים קואליציוניים שינוסחו מעתה ואילך כחוקי יסוד, בניסיון לשריינם לכאורה ולחסנם מביקורת שיפוטית של בג"ץ.

16. במצב דברים זה, עלול להיווצר כשל מערכתי שבו כל יוזמה של קואליציה מזדמנת שיש בה כדי לפגוע בעקרון השוויון או בזכויות אדם בסיסיות – ואשר אינה מתאימה בשום אופן למארג החוקתי והערכי של המדינה – תחוקק כ"חוק יסוד" באבחת קולות ספורים.

17. מהלך כזה יוביל בהכרח לריקון של המושג "חוק יסוד" מתוכן, ישחק את הלגיטימציה הציבורית של מפעל החוקה הישראלי, ימוטט את ההגנה על זכויות המיעוט בישראל ויפגע פגיעה קשה ביותר במבנה ובמרקם החוקתי.

18. פגיעה זו יוצרת זילות של מפעל חוקי היסוד, תוך הפיכת הסמכות המכוננת לכלי פוליטי והיא עולה כדי שימוש קלאסי לרעה בסמכות המכוננת והפרת חובת הנאמנות של הכנסת כלפי הריבון – הוא העם.

ג. כשלים פרוצדורליים מובנים וסטייה חמורה מסדרי המינהל הפרלמנטרי

19. הפגמים החוקתיים המהותיים המאפיינים את הצעת חוקי יסוד: לימוד תורה אינם מתמצים רק בתוכנה כפי שיובא להלן, או בעצם הבחירה באכסנייה החוקתית, אלא משתקפים כבר בראשית הדרך ברובד הפרוצדורלי ובהליך ניהול החקיקה בפועל.

20. הליך חקיקה תקין, בפרט כאשר מדובר בחוק יסוד המיועד לעצב נורמה על משטרית חדשה, מחייב הקפדה יתרה על "כללי המשחק" הפרלמנטריים והמסורת הנהוגה. כללים אלו נועדו להבטיח כי ההכרעות הרות הגורל של המחוקק, ובפרט בכובעו כמכונן יתקבלו מתוך מומחיות מקצועית, שיקול דעת מיושב, תשתית עובדתית ומשפטית מעמיקה ודיון מבורר במסגרת הפורום הסטטוטורי המוסמך לכך.

¹ תומר נאור, "נשק יום הדין הופעל בפעם הראשונה, נקווה שגם האחרונה", פסק דין הסבירות עיונים ראשונים, המכון הישראלי לדמוקרטיה, אפריל 24.
² שם.

21. בעניינה של הצעת חוק יסוד זו, ננקט צעד חריג, קיצוני ותקדימי המהווה סטייה חמורה מכללי הפרוצדורה המחייבים בבית המחוקקים – הפקעת הדיון מידיה של ועדת החוקה, חוק ומשפט, והעברתו המכוונת לוועדת הכנסת **לצורך ניהול הליך חקיקה מואץ ובהול**.

22. אי-התקינות המובנית בהליך זה אף מעוגנת באזהרה חריפה וכתובה של היועצת המשפטית לכנסת, עו"ד שגית אפיק, שנשלחה אל חברי ועדת הכנסת ביום 25.6.2026, מספר ימים לאחר החלטת המליאה להעביר את הדיון בהליך החקיקה אל ועדת הכנסת, ובו היא מזהירה ברחל בתך הקטנה כי:

"הבהרתי כי לעמדתי הוועדה המוסמכת לדון בהצעת החוק היא ועדת החוקה חוק ומשפט, כפי שנקבע מלכתחילה וכי העברה לוועדה אחרת יהיה בה כדי לייצר קשיים משמעותיים שיוסיפו להעיב גם על המשך הליך החקיקה. הבהרתי גם כי שיקולי עומס בוועדה המוסמכת אינם טעם להעברת הצעת החוק ודאי כך כשהכנסת מצויה לקראת סיום כהונתה ובפרט כשענייננו בחוק יסוד חדש". (שם, פס' 2).

23. הנה כי כן, די במכתב חריף זה של היועצת המשפטית לכנסת, כדי לאשש את החשש הכבד מלכתחילה – והוא כי הבחירה בוועדת הכנסת, ועדה שייעודה התקנוני המקורי הוא טיפול בעניינים אדמיניסטרטיביים, טכניים ופרוצדורליים של הבית, **נועדה לעקוף את הפורום המקצועי המוסמך**.

24. לא זו אף זו, היועצת המשפטית לכנסת אף מתייחסת לפגמים ביעוץ המשפטי הנובעים מתוך הניסיון לקבוע את דיוני הוועדה באופן מואץ ובדיונים תכופים, כאשר היא מפנה לפגיעה הקשה בגורם האמור להעניק את הייעוץ המשפטי הנדרש להליך החקיקה של חוק היסוד, היועץ המשפטי לוועדת החוקה ולכך שנמנע מהיעוץ המשפטי של ועדת החוקה, עו"ד ד"ר גור בליי – המחזיק במומחיות הנדרשת ובבקיאות הייחודית לחוק יסוד חדש זה – ללוות את הדיונים באופן מלא.

25. פגם זה, קובעת היועצת, לא יוכל להיות מתוקן גם על ידי פתרונות גיבוי נקודתיים מצד הלשכה המשפטית, ובלשון היועצת **"ודאי שלא יהיה בליווי משפטי זה כדי לרפא את הפגם והפגיעה בהליך החקיקה עליהם עמדת בדיון בוועדת הכנסת"**. (שם, פס' 5).

26. הנה כי כן, על פי תקנון הכנסת, ועדת החוקה היא הגוף הפרלמנטרי היחיד שבו נצבר לאורך עשרות שנים הידע והניסיון הנדרש לבחינת התאמתם של חוקי יסוד למארג החוקתי הקיים. **אם כן, ברי כי העברת הדיון נועדה להשיג שתי מטרות פוליטיות פסולות המזהמות את ההליך מראשיתו:**

א. **נטרול הביקורת המקצועית מראש:** עקיפת המסלול הטבעי בוועדת החוקה, במטרה לייצר סביבה פוליטית נוחה "וממושמת" יותר, תוך ניסיון לנטרל או לכל הפחות לצמצם את משקלן של אזהרות הייעוץ המשפטי המוסמך באשר לשאלת חוקיותה של הצעת החוק – אשר ישתקפו מן הסתם בפרוטוקול הדיון ויחייבו התייחסות הוועדה.

ב. **רמיסת עקרון ההשתתפות והדיון בוועדה:** הניסיון להריץ חוק יסוד חדש בהליכים מואצים ובתדירות דחופה, תחת משמעת קואליציונית **ערב סיום כהונת הכנסת** ובוועדה שאין לה את המומחיות המתאימה לכך, אינו מאפשר שמיעה אמיתית, הוגנת ומעמיקה של נציגים חיצוניים, מומחים, חברי אופוזיציה או עמדות מגוונות בציבור.

27. לסיכומם של דברים, הניסיון להנדס באופן אקטיבי את זהות הוועדה המטפלת בחוק יסוד, תוך סירוב להתייחס להתרעות החד-משמעיות של הייעוץ המשפטי של הכנסת, פוגע אנושות בלגיטימציה הציבורית והנורמטיבית של ההליך הפרלמנטרי. מהלך זה אך מחזק את התחושה הקשה מלכתחילה לפיה הצעת

חוקי־יסוד : לימוד תורה אינה נתפסת אפילו בעיני יוזמיה כנורמה חוקתית על-זמנית וראויה, **אלא כהסדר פוליטי-מגזרי מובהק, שנכפה תחת אילוצים רגעיים ומטופל בוועדה פוליטית נוחה במטרה לעקוף את מנגנוני הפיקוח והבקרה.**

28. ההתעלמות המודעת מחוות דעתה של היועצת המשפטית לכנסת עוה"ד אפיק מעידה על ניגוד עניינים מוסדי עמוק. הליך חקיקה שבו הפרורם הדר בחוק נבחר לא בשל מומחיותו וניסיונו, אלא אך בשל נכונותו להאיץ את הדיונים בכל מחיר תחת תכתיב קואליציוני, הוא הליך פגום מיסודו – פגם פרוצדורלי חמור שאינו ניתן לתיקון, ומשתלב ביתר הפגמים בהליך החקיקה עצמו.

ד. פגיעה מהותית וקשה בעקרון השוויון ויצירת היררכיה חוקתית מעוותת בין

חוקי היסוד

29. הפגמים המוסדיים והפרוצדורליים המלווים את הצעת חוקי־יסוד זו, כפי שפורטו בהרחבה בפרקים הקודמים, אינם נעצרים בשערי הוועדה ואינם מתמצים רק בכשלים "טכניים". הם מתגבשים, הלכה למעשה, לכדי פגיעה אנושה, מהותית וחסרת תקדים בעקרון השוויון במדינת ישראל - פגיעה עמוקה המכוונת באופן ישיר לעצב מחדש את זכויות האזרח והחובות האזרחיות במבט צופה פני עתיד.

30. אין לקרוא הצעת חוק זו במנותק מן ההקשר הציבורי והמשפטי שבו היא נולדה. **מדובר בניסיון ישיר, מתוכנן וגלוי לעין כל, לעקוף באופן אקטיבי את פסיקותיו העקביות והממושכות של בית המשפט העליון, בשבתו כבית משפט גבוה לצדק, בסוגיית השוויון בנטל השירות הצבאי והאזרחי.**

31. ואין המדובר בפרשנות, אלא בהודאה מפורשת של מנסחי הצעת החוק, כפי שהם מובאים בנוסח דברי ההסבר של הצעת החוק עצמה, המאזכרים במפורש את פסיקותיו של בית המשפט העליון בבג"ץ 1877/14 **התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' הכנסת** (ניתן ביום 12/09/17 ומופיע בנבו) אשר פסל את הסדר הגיוס האחרון של תלמידי הישיבות ש"תורתם אומנותם" תוך שהוא קובע כי הסדר זה פוגע קשות בשוויון, באופן המקים פגיעה בזכות החוקתית לכבוד האדם; ובג"ץ 6198/23 **התנועה למען איכות השלטון בישראל ו-391 אח' נ' שר הביטחון** (ניתן ביום 25/06/24 ומופיע בנבו) אשר קבע כי אין מסגרת חוקית שמאפשרת להבחין בין תלמידי הישיבות ליתר המיועדים לשירות צבאי וכי לא נתונה למדינה הסמכות להורות על הימנעות גורפת מגיוסם, ועליה לפעול בהתאם להוראות חוק שירות ביטחון.

32. הנה כי כן, הצעת חוק היסוד החדש מנסה לייצר לא אחר מאשר חקיקת מעקף חוקתית על מנת להתמודד עם האמור בפסקי הדין הללו, ובפרט עם הפגיעה בשוויון שבין ציבור המשרתים לבין אלו המקבלים פטור גורף מכח "תורתם אומנותם".

33. ניתוח דקדקני של סעיף 2 בנוסחו המתוקן, ולאחר התיקונים שנעשו בו בוועדת השרים לענייני חקיקה, חושף את הכשל הנורמטיבי החמור ביותר הטמון בהצעה. הסעיף מגדיר כי מטרת החוק היא "הכרה בלימוד התורה כערך יסוד במדינת ישראל על מנת ליצור מאזני צדק ביחס לערכי יסוד אחרים במדינה". ניסוח זה, המבקש להתהדר בלשון "מאוזנת" וסימטרית כביכול, אינו אלא מניפולציה משפטית המנסה להסוות מטרה מעשית רדיקלית - יצירת היררכיה פנימית חדשה, הרסנית ומעוותת בין חוקי היסוד של מדינת ישראל.

34. המשמעות המשפטית והקונסטרוקטיבית של עיגון "מאזני צדק" חוקתיים אלו, היא **הכפפתו המעשית של חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, ועקרון השוויון החוקתי הנגזר ממנו ישירות בפסיקה, לחוק-**

היסוד החדש. באמצעות ארכיטקטורה חוקתית זו, שואפים יוזמי החוק להעניק לערך לימוד התורה מעמד של "עליונות חוקתית". המשקל הסגולי שיינתן לערך זה ב"מאזניים" החוקתיים נועד מראש לגבור על זכויות היסוד האזרחיות הבסיסיות ביותר של כלל אזרחי המדינה, ולהדוף מראש כל טענת הפליה או פגיעה בשוויון.

35. **מהלך זה פותח פתח רחב ומסוכן להפליה ממוסדת, קבועה ובלתי ניתנת לערעור בין דם לדם, בין חובה לחובה, ובין אזרח לאזרח בעתיד, תוך פגיעה חמורה ביכולת הפיקוח השיפוטי לבקר או למנוע פגיעה בזכויות אדם בשם אותו "ערך יסוד" חדש.**

36. הפיכת השוויון בפני החוק והשוויון בנטל לנורמה נחותה ונסוגה משנה מן היסוד את גרעין הזהות המשולב של המדינה כיהודית ודמוקרטית. היא מפרקת את האמנה החברתית הבסיסית ביותר המחברת בין חלקי החברה הישראלית, וממסדת, לראשונה בתולדות מפעל כינון החוקה בישראל, מעמד חוקתי של אזרחים שחובותיהם המשפטיות והאזרחיות שונות מאלו של שאר חלקי הציבור.

ה. עמימות מושגית מובנית בביטוי "לימוד התורה" שתוביל בהכרח ליישום

מעוות ואבסורדי

2. מושכלות היסוד של המשפט החוקתי קובעות כי נורמה המצויה במדרג החוקתי העליון של המדינה – **קל וחומר חוק יסוד שלם העומד בפני עצמו** – חייבת להצטיין בבהירות מקסימלית, בקוהרנטיות, בכלליות ובאוניברסליות.

37. חוק יסוד אינו יכול, ומפאת מעמדו אינו ראוי, להישען על מונחים סתומים, מעורפלים, נזילים או סובייקטיביים, המותירים מרחב תמרון פרשני ויישומי אינסופי לגורמים פוליטיים או דתיים משתנים.

38. והנה, מונחת בפנינו הצעת חוק יסוד אשר בוחרת להשתית קונסטרוקציה חוקתית שלמה על מונח ליבה אחד ויחיד: "לימוד התורה".

39. אלא שניסיון העבר מלמד, כי בכל פעם שבה בית המחוקקים של מדינת ישראל ניסח הטבה סטטוטורית אשר בבסיסה "ההכרה בחשיבות לימוד התורה"³, הייתה זו ההכרה בלימוד תורה אחד ויחיד – לימוד התורה בישיבות החרדיות בלבד.

40. המדובר במונח דתי-הלכתי-תיאולוגי אמורפי לחלוטין, אשר אין לו – **ואף לא יכולה להיות לו** – כל הגדרה משפטית-אזרחית סדורה, נקייה או מוסכמת בספר החוקים של מדינת ישראל. חקיקת חוק יסוד סביב מונח כה עמום ומגזרי מייצרת בהכרח אבסורד יישומי ומשפטי אשר יעורר שורה של תקלות חוקתיות מסדר דין ראשון ושני במורד הדרך.

41. ובמה הדברים אמורים? במדינת ישראל לימוד התורה אינו נחלתו הבלעדית של ציבור אחד בלבד, אלא של מגוון רחב של ציבורים, זרמים ובתי מדרש. בעשור האחרון אנו חוזים בפריחה מבורכת של היהדות המתחדשת על גווניה השונים, בהקמתם של בתי מדרש "חילוניים", ושל פריחת עולם המכינות הקדם צבאיות – התורניות והממלכתיות – אשר בכולם מתקיים לימוד תורה לשמה.

³ ראו לעניין זה סעיף 26ג(א) בפרק 11 שנפסל בחוק שירות הביטחון הקודם.

42. ואולם, ברי כי אין כוונתו של חוק יסוד זה להיטיב עם לימוד התורה מהסוג האמור. ובהעדרה המוחלט של הגדרה אזרחית וחילונית למונח "לימוד תורה" בחוק היסוד עולה שורה של שאלות פרשניות, שמאחוריהן מסתתרת כוונתם הסקטוריאלית הסמויה של מנסחי החוק – אשר דומה ומנסים להסוות שתי מטרות נסתרות בניסוח החוק:

א. **הפליה מגדרית וזרמית מובנית בחוק היסוד:** האם המונח החוקתי העליון "לימוד תורה" יחול באופן שווה ויוענק גם לנשים הלומדות תורה ומקדישות את חייהן לכך במדרשות אורתודוקסיות ליברליות? האם החוק יכיר בלימוד אקדמי, ביקורתי ומחקרי של מקורות היהדות, התלמוד והתנ"ך באוניברסיטאות בישראל? האם לימוד תורה מעמיק וקבוע במסגרת בתי מדרש של הזרמים הקונסרבטיביים והרפורמיים ייחשב גם הוא כעומד בתנאי חוק היסוד וככזה המקנה את "מאזני הצדק" והזכויות הנגזרות ממנו?

ב. **העדפה פוליטית במסווה של ערך דתי:** המציאות הפרלמנטרית והקואליציונית המלווה את הצעת החוק מלמדת כי התשובה לכל השאלות הללו היא שלילית מוחלטת. הכוונה האמיתית והסמויה העומדת בבסיס החוק אינה להעלות על נס את לימוד התורה כערך תרבותי-לאומי חוצה מגזרים, אלא להעניק את זכויות היתר, הפטורים וההכרה החוקתית באופן בלעדי ומפלה לגברים בעולם הישיבות והכוללים האורתודוקסי-חרדי בלבד.

43. הנה מחד גיסא, חוק היסוד נכשל במבחן הכלליות והאוניברסליות החוקתית והופך לחוק פרסונלי, סקטוריאלי ומגזרי במסווה של נורמה חוקתית; ומאידך גיסא, החוק מאלץ את רשויות המדינה האזרחיות והחילוניות – ובראשן הממשלה, משרדי הממשלה ובתי המשפט – להיכנס לנעליהם של "פוסקי הלכה" ומשגיחים דתיים מטעם השלטון, על מנת להכריע באופן יומיומי, אדמיניסטרטיבי ויישומי, אילו צורות לימוד מוכרות דתית לצורך קבלת זכויות ואילו נדחות אל מחוץ למחנה.

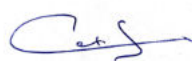
44. עמימות אינהרנטית זו מוכיחה פעם נוספת כי הצעת החוק אינה בשלה, אינה מתאימה ואינה ראויה לשמש כחלק מהמפעל החוקתי של מדינת ישראל.

1. סיכום

45. הצעת חוק היסוד פוגעת פגיעה אנושה בעקרון השוויון ומהווה "חקיקת מעקף" שמטרתה לעקוף את פסיקות בג"ץ בעניין השוויון בנטל. ההצעה מקודמת בהליך בזק, בהול ודחוף שנובע מאילוצים פוליטיים צרים ושאינו הולם הליך חקיקת חוק יסוד. זאת, לצד כשלים פרוצדורליים משמעותיים ובצורה שעולה כדי שימוש לרעה בסמכותה המכוננת של הכנסת.

46. על כן, התנועה קוראת לחברי הכנסת להימנע מקידום הצעת חוק היסוד.

בכבוד רב,

תומר נאור, עו"ד

סמנכ"ל אגף משפט וראש אגף
אסטרטגיה